

-26

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Alkalmi üdvözet a M. P. I. T. debreceni ünnepélyén.

„Megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket.“ (Ján. 8₃₂).

Idvezítő Urunk eme vigasztaló ígérete, minden időben és minden vonatkozásban, a reménység bizonyosságával és a boldogság vágyakozó érzésével tölti el azokat a megfáradott és megterhelt halandókat, akik a viszontagságok fergetegének láttára, epekedve várják az igazi élet állandóságának dicsőséges elközelgését.

Mi is édes magyar testvéreim, a siralmas jelen eme fergeteges napjaiban, ösztönösen áhítózunk az igazság megismerése és a megismert igazság révén a szabadság áldásainak elnyerése után.

És méltán. Mert, az igazság a világosság napja, amely tisztán láttatja az értelemmel a dolgok, gondolatok, tények valóságát. Az igazság az ellentétek összhangja, amelyben, mint gócpontban, a legszélsőségesebb elvek, a legkülönbözőbb eltérések is harmoniává egyesülnek. Az igazság a való lét nyilvánkoztatása, az élet, az üdv forrása, amint hogy az igazság testiképen — a Krisztus.

Jól tudjuk, hogy ennek az igazságnak megismerésére egyedül az igazság ama szent Lelke vezérel el (Ján. 16, 13), és imádkozunk is: vajha adna az Isten velünk együtt mindenkinek megtérést az igazság megismerésére, hogy kiváltképpen az igazság elfogult ellenségei kijózanodnanak az ördög töriből (2. Tim. 2, 25. 26.): emel ett azonban mindenikünknek erkölcsi kötelessége az, hogy Isten segédelmével mind mimagunk megismerjük, mind másokkal megismertessük az igazságot és beleharsogjuk a világba a megismert igazságról szóló meggyőződéses tanúbizonyságot.

A megismert igazság azután elvégzi a maga munkáját, megtermi várt gyümölcseit: szabadokká tesz, megvált, éltet, felmagasztal.

Az örök igazság hirdetését és a szellem-erkölcsi s nemzeti szent szabadság kivívását tekinti feladatúl a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, amelynek lánglelkű szószólóit, kiváló vezérférfiait a jelen alkalommal körünkben tisztelhetjük.

Minden ige, amely ajkaikról elhangzik, minden gondolat, amelyet jó mag gyanánt elhíntetnek, úgyszintén az a nemes cél, amelynek elérése érdekében lankadatlanul fáradoznak: az örök igazság megismerését és a megismert igazság útján a lelkiismereti s magyar nemzeti szabadság győzedelmes kivívását mozdítja elő.

Buzduljon fel hát lelkünk e szent cél készséges szolgálatára és örvendezzünk szívünkben, hogy újból hallhatjuk az igazság megismerésére kalauzoló hivatott örállókat és a szabadság kiküzdésére lelkesítő riadót.

Ha azért ma az ő szavukat hallani fogjuk, ne maradjunk vesztég, ne engedjük megkeményedni, ellenszegülni szívünket, ne tartóztassuk vissza az áldozatos jócselekvéstől akaratunkat, sőt inkább tárjuk ki lelkünket az igazság beszédének befogadására és szánjuk oda talentomainkat a szabadság elérését elősegítő Protestáns Szemle hathatós támogatására.

Ily érzelmektől és gondolatoktól indítatva, szívem-lelkem teljességéből, bizodalommal és szeretettel üdvözlöm a debreceni Protestáns irodalmi kör nevében a mi mélyen tisztelt előkelő vendégeinket és esedezem életökre, működésökre a jószágos Isten bőséges áldását.

Ezzel és ebben a szellemben a matinéet megnyitottnak nyilvánítom.

1925. március hó 29.

Dr. E. J.

Dr. Baltazár Dezső püspökünk Amerikában.

Mire e sorok kedves Olvasóink kezeibe jutnak, akkorára, Deo volente, püspökünk itthon élvezi családjá körében a féléves amerikai út fáradalmait. Ez a mostani hír tehát az utolsó, amit a nagy misszióról s annak befejeződéséről közlünk.

Február 28-án este Philadelphiában tartott nagyhatású angol beszédet. Március 1-én Trentonba érkezett, ahol a rossz idő ellenére az egész presbiterium kinn várta az állomáson, hosszú automobil sor kísérté e parochiára, ahol Korocz Géza lelkipásztor fogadta családjával együtt. Délután 4 órakor, bár igen kellemetlen volt az idő, zsúfolásig megtelt

a templom, amelyben a helybeli segédlelkész olvasott bibliát. Baja Mihály imádkozott, Dr. Baltazár Dezső püspökünk predikált, Vasady Béla Amerikában végzett magyar diákunk utóimádságot mondott. Istentisztelet után Korocz Géza helybeli lelkész beszédet intézett püspökünkhöz, aki meleg szavakkal válaszolt. Este a Magyar-Házban díszvacsera volt.

Március harmadikától ismét New-York a tartózkodási hely, ahonnan csak alkalmilag tett püspökünk vidéki utakat, vasárnaponként, míg a hétköznapokon a newyorki gyűjtés eredményét kívánta elősegíteni.

Március 8-án Passaicban predikált, ahova autómobilal ment ki. Nagyon szívesen fogadta úgy a lelkipásztor Thege László, mint az egész kis gyülekezet, amelynek tagjai egyszerű munkások a helybeli hatalmas szövőgyárban. Ez a parányi egyház óriási lelkesedéssel 400 dollárt adakozott össze a Kollégium javára.

Nagy teljesítmény volt a március 14. és 15. napjain végzett szolgálat. Tizennegyediken elutazott Bridgeportra, ahol résztvett és beszédet mondott az 1848-as Független Magyar Betegségélyző Egylet Hallett utcai körében rendezett ünnepélyen, amelyen Baja Mihály egyik hazafias versét szavalta el. Másnap március 15-én délelőtt Bridgeporton reggel gyermekistentiszteleten, 10 órakor úrvacsorai istentiszteleten, fél 12-kor hazafias alkalmi istentiszteleten szolgált, délután 3 órakor Wallingfordon predikált, ahonnan Bridgeportra visszatérve, este a Rákóczi Egylet nagyszabású Jókai emlékünnepelelyén tartott nagy mesemondónk irodalmi jelentőséget méltató beszédet. Ezen az ünnepségen Baja Mihály alkalmi költeménnyel ért el nagy tetszést. Másnap Sheltonban szállott ki püspökünk s az ottani reformátusok meghívására tartott istentiszteletet.

A newyorki munkálkodásnak s az egész amerikai missziónak befejező szép ünnepsége volt a március 24-én este 7 órakor a Union Hallban tartott búcsúlakoma, amelynek meghívója többek között ezt mondja: „Felekezeten és polgári pártokon felülálló ünnepély lesz a Baltazár lakoma, amely természeténél és jelentőségénél fogva kizár minden ellentétet s minden párt skodást”. A lakoma díszelnöke Konta Sándor volt, az amerikai magyarság leg-tiszteltebb férfija, akinek aláírásával üdvözlő sürgönyt küldtek a jelenlevők Dr. Baltazár Dezsőné öméltóságához.

E sorok írásakor még nincs Debrecenben püspökünk, de várjuk, várván várjuk. Nem díszkappuccal, bandériummal, sem külsőségekkel, hanem az értünk végzett idegfeszítő önfeláldozó munkának elismerésével, a tisztelet önkéntes adójával, a hála könnyeivel, a megfoghatatlan szeretet teljességével.

Püspökünk második amerikai útjának eredménye.

Dr. Baltazár Dezső püspökünk folyó hó 2-án, délután egészségben és szerencsésen hazaérkezett

Baja Mihály lelkipásztorral együtt. Az őt megkereső újságíróknak még c-ütörtökön este a következőket mondta el útjának eredményéről:

„A második amerikai útunk úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben eredményesebb az első amerikai útnál. Az általános gazdasági pangás, az elnök választással rendszerint járó bizonytalanság, az amerikai társadalom elfásultsága és kimerülése az évek óta reá özönlő gyűjtési akciók terén és az amerikai magyar reformátusok között a tiffini egyezmény nyomán keletkezett visszavonás és kedvtelenség: a mi gyűjtésünk számára is kedvezőtlen helyzetet teremtett, amelynek hátrányait leküzdni minden fizikai, szellemi és erkölcsi erőnket igénybevevő munka volt. A politikai elentétek kiéleződése is kedvezőtlenül hatott. 1922. év óta az ébredő magyarság is kifejlődött az amerikai magyarság bizonyos köreiből s ez az irányzat itt is szakítva a liberális és demokrácia szellemével, vagy hidegen nézte a missziókat, vagy titokban és nyíltan is ellene cselekedett és megtalálta fegyvertársát a kommunisták, vagy ahogy Amerika nevezi, a bolsevisták táborában.

Ezzel a két fronttal kellett nekünk megküzdeni. Illesse hála és köszönet az amerikai társadalom józan középútat követő, komoly és tisztességes részét, hogy sem a szélső jobb, sem a szélső bal felé nem hajolva, segítő kezét állandóan foglalkoztatta a misszió körül.

Mostani útunkat az első felé erkölcsi és anyagi jelentőségben messze emeli az, hogy a kollégium támogatásának ügyét a jövőre állandósítani lehetett és be lehetett vinni úgy az amerikai angol protestáns körök legelőkelőbb rétegébe, mint szervesen kapcsolni bele az amerikai magyar zsidóságnak egy olyan segítő akciójába, amelynek célja mindazokat a hazai iskolákat támogatni, amelyek a Magyarországot naggyá tevő szabadelvű magyar nemzeti szellem zászlója alatt viszik előre a magyar kultúra ügyét. Legnagyobb jelentőségű azonban az amerikai magyar társadalom felekezeti határvonalakon felül álló ama szervezkedése, amely egy egész Amerikára kiható szövetséget hoz létre a kollégium segítése végett. A szövetségnek első megalakult tagja a newyorki „Baltazár Baráti Kör” csak egy maga 1000 dollar évi támogatást biztosított, ami 10% mellett 10,000 dollar tőkének felel meg. Ezenkívül úgy egyesek, mint testületek kötelezték magukat vagy egyszersmindenkori, vagy évi járulékok fizetésére és pedig vagy bizonyos évekig vagy örökösen. Hogy pedig ezek a kötelezések mit érnek, azt láttuk az első missziói úttal kapcsolatban tett ígéretekből. A beváltásuk legalább kétszer annyi összeget tett ki, mint amennyire az ígéret szólott.

Mindezeket számba véve és a legpesszimistikusabban, vagyis legalsó hangon számítva, 40 ezer (Negyvenezer) dollarra tehető a második amerikai útunk anyagi eredménye, amiből a misszió készpénz bevétele ez idő szerint 18,340 dollar.

Ez idő szerint tehát mindazoknak az igények-

nek, amelyek a szoros értelemben vett kollégiumi cél körén kívül az első út eredményéből segítve lettek, bizonyos ideig várni kell. Reméljük nem sokáig, mert a közel jövőben nagyobb amerikai összegek lesznek esedékesek.

Hálával és csodálattal emlékezem meg azokról az amerikai testvéreimről, akik fáradságukat, idejüket, áldozataikat nem kímélve buzgólkodtak és buzgólkodnak misszióink sikere körül és hálával minden kisebb-nagyobb segítő kézről. De mindenek felett Istenről, akinek kegyelme előmenetelt adott.

Egyház

A debreceni református egyházmegye közgyűlése.

Élénk érdeklődés mellett folyt le Debrecenben márc. 26-án F. Varga Lajos esperes és Kulin Imre gondnok elnöklete alatt a debreceni egyházmegye tavaszi közgyűlése, amelyen az 58 pontból álló tárgysorozat letárgyalása során nem egy közérdekű kérdés nyert elintézetést.

A gyűlést az esperes buzgó imádsága s tartalmas megnyitó beszéde vezette be, melyben költői lendületű s a közgyűlés által felállva hallgatott szavakkal emlékezett meg a százados évforduló alkalmából Jókai Mórról.

Az ujonnan szervezett tanácsbírói állásokra megválasztott dr. Fráter László berettyóújfalui főszolgabíró és Uray Sándor debreceni lelkész ünnepélyes eskütétele után a fáradhatatlan tevékenységű esperes egyházlátogatási és időszaki, valamint tanügyi jelentései vetettek fényt a lelki és anyagi gyarapodásra, mely az egyes egyházak életében megnyilvánul. A gazdag tartalmú jelentések után a belmissziói bizottság jelentése következett, amely az enemű munka örvendetes elmélyüléséről tett bizonyosságot. De mennyi még e téren a tenni és kívánni való! E jelentéssel kapcsolatban egyhangúlag tette magáévá közgyűlés a belmissziói bizottság előadójának, Ferenczy Károly bihartordai lelkésznek amaz indítványát, melyszerint az egyházmegye területén az iratterjesztést megszervezi s e célra minden lélek után egy aranyfillér hozzájárulást állapít meg. Az évenként így befolyó mintegy 20.000.000 korona biztos alapot teremt, melyre szilárd épületet lehet majd emelni. Első lépés egy állandó kolportör beállítása lesz. Gyors és a helyzethez alkalmazkodó cselekvés biztosítása céljából az egyházmegyei iratterjesztés ügyének intézését előadóból, Uray Sándor és Dr. Hajdu Gyula lelkészekből álló három tagú bizottságra bízta. Terhük könnyű, feladata gyönyörűsége lesz. Másfélórás beható vitát provokált több debreceni presbiternek a városi belmissziói állás megszervezése ellen beadott felebbezése. dr. Tury László ügyész hajthatatlan maradt — jogi szempontból nem csekély mértékben az ő álláspontja felé hajolt az igazság mérlege — mindazáltal közgyűlés a parancsoló

szükség szavának engedelmeskedve, a kiváló Nagy István diakónissza intézeti lelkész által már be is töltött állás megszervezését jóváhagyta. Nagy munkamező áll előtte: egyetemi klinikák, bábaképezde, tüdőbeteg szanatórium, fogházak stb. Az Úr adjon neki elegendő erőt az Ő országának építésére!

Nagy Márton szerepi lelkész önálló indítványa kapcsán kimondotta közgyűlésünk, hogy lelkészeink a hősi halottak emlékére november 2-án a közigazgatási hatóságok felhívására a katolikus egyház szelleme szerint rendezni szokott temetői ünnepélyeken nem vehetnek részt. — Közgyűlés az egyházmegye Berettyóújfaluban fenntartott polgári leányiskolájának ez évi segélyét 4.000.000 koronában állapította meg. Nagy meglepetést keltett az egyházmegyei tanítói gyámintézet elnökségének jelentése, mely gyorsütemű fejlődésről számolt be, amennyiben a gyámintézet főkeje százezer koronáról egy év alatt harmincemillió koronára emelkedett. Szép hivatás vár ez intézményre s reméljük, hogy nemes feladatának eleget is fog tenni.

Számos helyi érdekű ügy letárgyalása után, a változott viszonyok között feleslegessé vált egyházmegyei intéző bizottság e gyűlésen történt megszüntetése folytán, abban a reményben oszlott szét a gyűlés, hogy az őszi közgyűlésen ismét találkozni fogunk, hogy végezzük a ráukbízottakat Istennek dicsőségére.

27-én a bíróság ülésezett.

Dr. Hajdu Gyula
egyházmegyei jegyző.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

A deák classisokról.

Ennek a tartamát is 5 évre szabná, hogy még idejében végezhesse a tanulók. Ez is egy olyan érdekes biologusra valló vonás, amit ma nem igen vesznek figyelembe. Olyan könnyen emlegetik nálunk a tanfolyamok éveit (kilenc osztályos középiskola, öt vagy több évi tanárképzés, végeláthatatlan helyettesitanárkodás, gyakornokoskodások stb. stb.), mintha nem volna annak bizonyos reális megfontolási alapja, lehetőségi határa. Innen, a késői existencia és családalapítási lehetőségekből magyarázható sok káros társadalmi jelenség. Erről csak ennyit. Sapiienti sat.

A deák classisok elé kettős célt tűz a XIX. század elején Kerekes, jellemzőleg a korra: a) hogy *deákul*; b) hogy **gondolkozni** tanítson. Nagy szó ez utóbbi. A Rátiók még nem mondják ki így. Maradt Kerekesnek a mai középiskolai oktatás általánosan vallott főcéljának meglátása és kitűzése.

Mint a Rátiók, megokolja ő is, hogy mért kell deákul megtanulni, annak szóban és írásban való mennél tökéletesebb elsajátítására törekedni. Különösen a jogi tanfolyam hallgatóinak, a politikával foglalkozóknak van rá nélkülözhetetlen szüksége.

Az élethez pedig alkalmazkodni kell. Ime a protestáns iskolázás egyik nevezetes sarkalatos elve, nyíltan kimondva. Bár Kerekes nem tartja szerencsés dolognak e holt nyelv (másutt „megdöglött“-nek titulálja) eme nagy szerepét, de bele nyugszik a változhatatlanba. De abba nem nyugszik bele, hogy a „mensa rotunda“ és más eféle grammatikai gyilkolással akarják elérni e célt. *A direkt módszer korai hírnöke ő Magyarországon.* Olvasmányul is tiszta klasszikus íróit kíván, nem konyhai latin-ságú olvasókönyvet.

A deák iskolát két részre osztja: I. grammatikai, II. gondolkodásbeli és előadásbeli gyakorlás iskolája. Ez megfelel a Ratio „schola latina, vel grammatica“ és „gymnasium“-ának, amit másutt „schola humanitatis“-nak neveznek. Épen csak az a különbség, hogy a II. Ratio az első tagozatot háromról négy évre teríti széjjel.

Első tárgy tehát a *latin*.

Nagyon érdekes, és módszertörténeti fontosságú az, amit ennek korabeli tanításáról mond:

„Ha az ember studirozna rajta, hogy tegye legnehezebbé valamely nyelvnek a tanulását a tanulóknak, úgy is bajos volna már nehezebb módot találni fel, mint az, amely szerint most tanítjuk a deák nyelvet — gyermekeknek.

Esztendeig tanulnak declinálni, osztán meg cifrán declinálni: doctus, doctior, doctissimus; docta, doctior, doctissima sat. Azután esztendeig coniugálni, ismét esztendeig az u. n. grammatika regulákat: quot sunt partes orationis. Megint esztendeig a simplex, és végre ismét az ornata syntaxis“. Ilyenformán szétaprózzák természetellenesen az egységes nyelvet. „Jó, hogy jajgatni is külön évben nem tanítják latinul“ veti utána epésen. — „Osztán mi szükség a deák nyelv reguláit deákul tanulni?“ Kérdi nem alaptalanul. Ornata syntaxis-lexicon memorizálás, kis és nagy Cellarius: „lehet-e már ennél képtelenebb módot gondolni valamely nyelvnek tanítására?“

Mit javasol hát ő? Tanítsuk élőnyelv módjára, hiszen az is csak nyelv. Irjunk practica grammaticat magyar nyelvtani alapon, a szabályok alá nyomban példákat nyomtatni, amelyeken azonnal gyakorolassuk be a szabályt, „tout à la Meidinger“... A gyakorló példáknek aláírni mindenütt a szavakat, melyek még azelőtt nem fordultak elő. „Semmisem az, ha mindjárt az első paginán ott lesz is ez: ivimus = mentünk, ha ott megtanulja a gyermek, azután nem lesz rá gondja. Csakugyan elébb-utóbb meg kell azt neki tanulni, és csakugyan nem a declinálásból coniugálásból tanul meg a gyermek deákul, hanem az öszvetételekből“.

A grammatica nagyon rövid legyen, fő'esztendő alatt elvégezhető. Gyakorlatilag, in nexu tárgyalni a nyelvtant a fordítással. Hasznavehető s leginkább törzsöszókat tanítani! Az igéknél docere, docui, docui, doctum volna az ő meghatározása, s nem doceo, doctum. A főnevek nemének megjelölésére a der, die, das mintájára hic, haec, hoc-ot tenne elébük. Alapjelentésben forduljanak elő eleintén a

szavak, ebből alakul úgy is a többi. *Kedves példák legyenek a grammatikában.*

Magyar nyelvtani alapon szerkesszék a latin grammaticát, az alaktant össze kell kötni a syntaxis tanításával. Kevesebb szabályt: ma csoda, hogy bele nem bolondulnak a gyermekek. Mennyit kerengenek pl. a sokféle genitivus körül, pedig az egy alapjelentésből minden megérthető. „A participiumokkal és a gerundiummal is mit nem művelnek, meg sem tudják a gyermeket rá vinni, hogy megtanulja még nagykorára is a velek való élest. Igen, mert úgy össze van zavarva... Pedig mindezek könnyű dolgok, még csak szükség sincs ezekre a bolond nevezetekre, gerundium, supinum sat., melyek még a magyar grammaticában is szükség nélkül leforgatódtak szóról-szóra: viselő, hanyatló“ (Érti itt a híres debreceni Grammatikát, melyben tényleg a „mondván, kérvén“-féle alakokat gerundiumnak, a „mondóban, kérőben“-féleket supinumnak nevezték el.)

Megmondja az akkoriban használatos latin tankönyveket is, ezek: a *Rudimenta*, a *kis Cellarius*, a *Colloquium*, és a *Cellarius Grammaticája*. Lesújtó bírálatot mond róluk: rosszak mind.

A „Rudimenta“ alatt minden bizonytal Molnár György XVII. századi híres tankönyvíró, kolozsvári tanár „Rudimenta latinae linguae“ (Debrecen 1744.) c. rövid latin alaktana értendő, melyet ő már a magyar iskolákra tekintettel szerkesztett, de még latin nyelvű szabályokkal. Ez ellen kelt tehát ki Kerekes előbb. — A közmondásos Cellarius pedig, pl. Páriz Pápai Ferenc kiadásában: Christophori Cellarii Latinitatis probatae et exercitae liber memorialis (etc.) cum interpretatione Hungarica, ad exemplum editionis Lipsensis A. 1735. Recusus. Debrecini per Steph. Margitai 1768. Több változata, formája volt a híres német tankönyvíró munkájának.

A másik népszerű könyv is németországi eredetű volt s szintén több kiadást ért meg nálunk. Így az 1813-i debreceni kiadás címe: Joachimi Langii *Colloquia Latina* (etc.) Még 1838-ban is megjelent. Az összes régi latin tankönyvek közül aránylag ez tetszik nekem a legjobban, de sokszor száraz, erőszakolt és tudákos párbeszédei még mindig sok kívánni valót hagynak fenn. Különben Kerekes véleménye megmondott róluk mindent, már egy századdal előbb, nem szükséges a mi modernebb paedagogiai mértékünket alkalmazni.

Eddig még kb. negativumokat hallottunk Kerekestől a latinra vonatkozólag. Kérdés, kora pedagogiai látástól ihletve, mit javasol, hogy tud segíteni tehát? Melyek a pozitivumok?

Reformjait ebben a meglepő mondatban foglalja össze: *Az ő módszerével két év alatt elvégezheti azt, amit eddig öt esztendeig tanultak.* Az első év II. feleiben már eredeti szöveget kell adni a gyermek kezébe „olyan készüllettel;... hogy az abból maga erejétől is fordíthasson magyarra és boldogulhasson, de úgy, hogy az a boldogulás neki munkájába, kurkászódásába kerüljön, és nagyon könnyen ne jusson hozzá. Így tanul a

gyermek igazán deákboi magyarra fordítani, nem pedig ha mindig csak a praeceptora fordít e'ötte, ő meg csak hallgatja. Aminek maga jár végére a gyermek, azt nem egykönnyen felejt el, osztán jobban is örül neki százszor, mint annak, amit más mondott neki".

Ime, mennyire új színű az egész; lényegében nem más, mint a Herbart tana: világos képzet a tanulás célja, s ehhez, mint a modern lélektan is fokozott mértékben erősíti, legbiztosabban és legtermészetesebben az ismerő tevékenységek végigélése útján jutunk. Tudvalevőleg Herbart formalis fokozatai sem egyebek, mint ez ismerő és biztos birtokról meggyőződő folyamat sokszor nagyon is tudattalan etappjai, de amelyek az útvizsgálók előtt így, vagy esetleg árnyalati különbségekkel ilyenformán válnak széjjel. A tanulás maga esetleg villámgyorsasággal suhan át ezeken a fokozatokon, csak azt látjuk, hogy egyszer csak felcsillan a gyermek szeme: Heuréka! Ez a legértékesebb szó tanuló szájából. Igen, találja meg ő maga! Kerek nem az az ember, aki légvárakat építsen. Megjelenik a tervezetések mögött nyomban a kísérleti paedagogus: ő kipróbálta módszerét s csak úgy sugárzott a gyermekek arca. „Csudálatos dolog is az minálunk — ugymond —, hogy mi a gyermekre még grammatista korában rá merjük bízni, hogy magyarból fordítson deákra (stilust), azt pedig, hogy deákból fordítson magyarra, még nagyobb korában se bizzuk rá soha“. Úgy látszik, folytonosn gyámkodtak a régi tanítók a latinról fordítgatásnál, de emezt könnyebbnek hitték. Pedig egy kísérlet, vagy a magyarról idegen nyelvre fordítások, dolgozatok sokkal nagyobb hiba-arányszáma kézzel foghatóan mutatja a régi gyakorlat tarthatatlanságát. Magam is talán többet foglalkozom magyarról latinra fordítással mint ellentétével, a „főszólammal“. A herbarti „módszer“ megfellebbezhetetlen bekoronázó fokozatát semmi sem biztosíthatja úgy mint ez.

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László

Közélet

A gégenyi egyház örömnépe.

Azoknak a munkásoknak is kijár az ünneplésből, akik zajtalanul, a nagyvilágtól nem ismerve dolgoznak a közért, noha maguk elismerést, jutalmat vagy kitüntetést nem várnak senkitől. Nekik a legnagyobb jutalom a munkájuk eredményében való gyönyörködés, az a boldog érzés, hogy azon a helyen, hová őket a gondviselés állította, híven, önzetlenül álltak meg helyüket, mégis nekünk kicsinyeknek és szürkéknek igaz örömnökre szolgál, ha az ünneplés olyanokat ér, kiknek élete fátylaként világít s fénylő sugarával megfüröszthetjük gyöngye lelkünket, hogy új erő, új élet költözzék belé. Méltó ünneplés érte, bár határozott kívánságára csak a legszűkebb családi és barati körben, Gégeny ősz pásztorát, Vas Mihály tb. esperest, kit gyülekezete 40 éves gégenyi, alkotó

tettekben nagyszerű pásztorokodásának jubileuma alkalmából elhalmozott az igaz szeretet mindennél értékesebb jeleivel. Az ünneplés a templomban folyt le március 29-én, amikor az ünneplést iránt érzett hála és szeretet gyémántepeppjei ragyogtak az összes reglettek szemében, midőn Abod Imre dombrádi kántor kiváló vezetése mellett felzendült az orgonán: „Az Úr énnékem őriző pásztorom“ kezdetű ének lelket megkapó melódiája. Ennek elhangzása után Bakó Istvan tuzséri lelkész, az ünneplést tanulóársas, szép imája emelte az áhítatos lelkeket Krisztushoz, a főpásztorhoz és Istenünkhöz. Majd Kovács Lajos kisvárdai lelkész, a felsőszabolcsi egyházmegye esperese beszélt: A jó pásztor életét ad a juhokért (János 10¹¹.) ige alapján a pásztori élet szentségéről és értékéről, magávalragadó erővel. Ez után dr. Bötykös Béla helybeli segédlelkész keresztelt s szép beszéd és ima keretében avatta fel özv. Vas Imréné ezüst keresztelő-edény adományát, kérve Istent, hogy az ilyen alázatos szíveket sokasítsa meg ebben a Csonkahazában. A keresztelés után az ősz pásztor a presbitereknek úrvacsorát osztott s avatta fel könnyekig megható beszédben ezüst úrasztali tányér adományát. A felemelő istentisztelet után díszközgyűlés volt, melyen Szilágyi András főgondnok felkérésére Szalánczy Bertalan felsőszabolcsi e. m. gondnok, gazdasági főtanácsos, az ünneplést tanulóársas és Kovács Lajos esperes elnökölt. Szalánczy Bertalan gondnok-elnök méltatta Vas Mihály tb. esperes 40 évi munkásságát, melyet példát adó szorgalommal, vasakarattal, soha nem lankadó lelkesedéssel folytatott egyháza és községe felvirágoztatása érdekében, melynek látható jelei az új templom, a két iskola s tanítólakás, a parókhia, az ékes szavú harangok s a bűgő orgona és az a tekintélyes földbirtok, mely nemcsak az egyház fejlődésének biztos fundamentuma, de a község lakóinak jólét forrása is. A gondnok után az esperes üdvözölte az egyházmegye nevében, melynek 9 évig volt lelkészi vezetője, esperese s ez idő szerint tanácsbírája és tb. esperese. Ezután Mezössy Gusztáv földbirtokos, tb. főgondnok a presbiterium és egyházközség nevében köszöntötte s emelte ki soha el nem avuló érdemeit. Reámutatott Gégeny 40 évvel ezelőtti viszonyaira, amikor a község még mind anyagiakban, mind erkölcsiekben koldusszegény volt. Az egyház csak tengődött, hiszen 40 hold földjét is eladták a hetvenes évek végén, mert nem tudták fizetni az adóját. És a nagy anyagi és erkölcsi züllöttség tetőpontján küldött Isten Mózes, ki népét vasakarattal kivezette a nyomorúság szolgaságából. Az ige pallosának élével sorba levagdalta a fekélyes tagokat s lelket öntött a megdermedt, senyedő testekbe. Nem csüggedő akaratával és kitartásával a romokat eltakarítván, hozzálátott az alkotáshoz. Egymás után emelkedett ki a poraiból két új iskola, paróchia és az izléses, kedves templom s fáradhatatlan tevékenységével 300 hold földet szerzett egyházának, mi által megvetette a jövő fejlődésének alapját s a lakosokat is anyag;

jóléthez juttatta, mert apró parcellákban 180 egyháztagnak bérbeadva, immár 20 év óta önti a káposztatermelés által az anyagi jólét áldásait. Az elismerő szavak után Szikra Peter jegyző a község üdvözlését tolmácsolta s emelte ki, hogy az ünnepelt élete ezen szavak szerint igazodott: hass, alkoss, gyarapíts! Ezután Janka János tanító járult tanítványával, kis leányok szép virágkosarat hozva kis kezükben, a szeretett pásztor elé. Nanyiszteletüsed — mondotta Janka János — bár egyházat fáradhatatlan munkásságával az anyagi jólét magas fokára emelte, sohasem keresett anyagi kincseket. Lelki kincseket gyűjtött magának. Pédás családi élete, nemes emberszeretete, közért áldozó munkássága fényes tükörként áll előttünk. Mindent adni, de semmit sem várni, volt jelszava s e nemes odaadásban önmagát áldozta fel a közért. Magának csupán becsületet, tisztességet szerzett, de ez minden földi kincsénél többet ér. Majd a kis hívek köszöntik a pásztor, szerető, értük aggódó atyjukat s adják át a virágot. Az ősz pásztor az egész gyülekezet könnyei között, maga is könnyezve, köszönte meg a szeretet és elismerés megnyilvánulását. A díszközgyűlést Szalánczy Bertalan e. m. gondnok, elnök zárta be.

Az ünnepséget a presbiterium által adott 50 terítékes ebéd követte, mely a legjobb hangulatban délután 6 óráig tartott. A közebéden számos felköszöntő hangzott el, melyekben az ősz pásztor melegen ünnepelték. Szalánczy Bertalan e. m. gondnok a presbiteriumot üdvözölte e szép ünnepség megrendezéséért és különösen azért a szép és nemes cselekedetért, hogy szeretett pásztor és vezére nevére, hogy emlékezete megörökíttessék, 10.000.000 (tízmillió) korona alapítványt tett a nyíregyházi Leánykálvineum javára. Minden elismerést kiérdemelt az ünnepség rendezése körüli buzgóságával Szilágyi András főgondnok és Pázmán István gondnok, kik tisztségüket lelkes odaadással végzik. Felköszöntő hangzott el Szilágyi Dániel presbiterre is, ki 50 év óta viseli e szép tisztséget az egyházban. Felköszöntötték a helybeli úri asszonyokat, akiknek fáradhatatlansága biztosította az ebéd sikerét. Rendkívül kedvessé tette az ebéd hangulatát Abod Imre dombrádi kántor kedves és gyönyörű szólószava.

Felemelő hatású volt az egész ünnepségre négy ősz tanuló társnak találkozása. Tuzsér tiszteltreméltó ősz pásztor: Bakó István; a felsőszabolcsi e. m. érdemekben gazdag gondnok: Szalánczy Bertalan gazdasági főtanácsos; Zsiday Dániel dr., kisvárdai jeles orvos és ünnepeltünk találkoztak itt, akik ezelőtt 56 évvel együtt indultak el a sárospataki főiskolában az élet útján s tettek együtt érettségét csaknem 50 évvel ezelőtt. Ad multos annos. **B—t.**

Halottaink

Id. Jakucs Sándor hajdúszováti lelkipásztor, volt egyházmegyei tanácsbíró, hű lelkipásztorkodá-

sának 40., boldog házasságának 38. évében 66 éves, korában március hó 27-én, rövid szenvedés után esőndesen elhunyt. Széles ismerettel bíró, gondos pásztor és jó családapa volt, aki, mint egyházmegyéjének egyik legtiszteltebb lelkésze szállott a sírba.

Takaró Imre őrnagy, tábori lelkész, aki az utóbi időben már nyugalomban élt Izsákon, hosszú szenvedés után elhunyt.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfelek

Debrecenben a reformátusságnak emlékezetes napjai voltak március 28-án és 29-én. Huszonnyolcadikán este megtelt az Arany Bka szálló díszterme, hogy megmutassa a lelkészi leányárvák iránt való érdeklődését s meghallgassa azokat a kiválóságokat, akik ez alkalomra Debrecenbe jöttek. Az ünnepély műsorát a Kántus precíz és remek éneke kezdte meg, ami után Czeglédy Sándor, az ORLE alelnöke mondott kedves és tartalmas megnyitó beszédet. E beszédet vonósnyegyes játék követte, nagy művészettel. A program legvonzóbb pontja Dr. Ravasz László püspök beszéde volt, amely mesteri előadással, a képek gazdagságával, a gondolatok súlyával egyaránt hatott mindenkire. Majd Dr. Révész Imréné Váró Margit adott elő három énekszámot finom érzékkel színezett technikával. Muraközy Gyula kecskeméti lelkipásztornak nagy tetszéssel fogadott két költeménye után „Melyiket a kilenc közül“ címmel ügyes színjátékot adtak elő diákok és diákleányok. Az ünnepélyt Kiss Ferenc kálvineumi elnök lélekbe markoló szavai rekesztették be. — 29-én délelőtt a Nagytemplomban bibliát olvasott és imádkozott Muraközy Gyula, predikált Czeglédy Sándor tb. esperes, dunántúli egyházkerületi főjegyző. — A Magyar Protestáns Irodalmi Akadémia és a Protestáns Szemle javára vasárnap fél 12 órakor rendezett matinét a Kántus szép éneke után Dr. Erdős József a M. P. I. T. debreceni körének elnöke a Lapunk vezető helyén közölt beszéddel nyitotta meg, majd Szele György h. lelkészelnök a református, Farkas Győző evang. lelkipásztor az evangélikus egyház részéről üdvözölte a vendégeket, akik közül Kapó Béla evangélikus püspök nagy szónoki készségével, Vargha Gyula ny. államtitkár, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja, ifjúi hevéllel és honfiúi tüzével, Dr. Ravasz László pedig költői lelkének rétori fenségével ragadta meg a lelkeket.

A templomegyesületi április 1-i irodalmi délután megnyitója a Csokonai énekkar által előadott énekszám volt. Azután Csobán Endre városi főlevéltáros „Csokonai és a vallás“ címmel tartott felolvasást. Felolvasását egy, a bibliából vett történettel vezette be, majd rátért arra, amikor Csokonai el akarta hagyni a református hitet. Jellemezte Csokonait, mint akinek szíve telve van szeretettel. Jellemezte a kort magát, amelyben Csokonai élt, Pél-

dákat sorolt fel, milyen szigorú erkölcsök voltak Debrecenben hajdan. Csokonai az elnemezlenítés korában, amikor a külföldet utánozták mindenben eredeti tudott lenni és maradni. Ez a nagy érdeme. A református tanítóképző zenekara, magyar zene-gyöngyöket mutatott be Bodnár Lajos karmester, zenetanár vezetésével. A zene-gyöngyöket Bodnár szedte össze és kötötte csokorba, mely nagy tet-szésével találkozott a közönségnek. Dicsőfi Anna közvetlen és mégis mély érzésű szavalata hatásos volt. Végül a Csokonai énekkar „Bölcsődal”, „Játék-dal” és „Altató dal” adott elő precízitással. A nyol-cadik irodalmi délután, húsvét utáni szerdán, tehát április 15-én lesz.

Református dogmatikát szándékozik a közel jövőben kiadni a Holland-Magyar Református Bi-zottság, ha arra megfelelő számú előfizető jelent-kezik. A könyv W. Heyns hírneves amerikai kál-vinista theol. professzor szépen és világosan megírt munkája, amelyet Galambos Zoltán komáromi s -le-kész fordított le magyar nyelvre és látott el a régi magyar theol. irodalmat is tekintetbe vevő jegy-zetekkel. A könyv ára mindazoknak, akik azt április 10-ig a Kálvinista Szemle szerkesztőségéhez inté-zett levelezőlapon előre megrendelik, (B.-pest, VIII., Múzeum-körút 10., II. 12.) 80,000 korona. Bolti ára azonban 130,000 korona lesz. Pénzt egyelőre ne küldjön senki, csak a megrendelést.

Hitoktatói értekezlet. Április hó 7-én, kedden, Debrecenben hitoktatói értekezlet lesz, amelynek napirendje a következő: Délelőtt 9 órakor a Kol-légium Oratóriában áhitat. Utána fel 1-ig nyil-vános gyűlés, melyen a vallástanítás történetéről beszél Szele Miklós vallástanár. Modern vallás-tanítási problémákról Csikesz Sándor egyetemi tanár, az ORLE főtitkára. Délután 3 órától meg-beszélések, este fél 7 órakor áhitat. — Szállás a Kollégiumban lesz.

A debreceni református tanítónőképző ünne-p-sége. Jótékony célú és minden részében mesterien rendezett, kiválóan sikerült ünnepségnek volt a ta-núja április 1-én a Dóczy-intézet dísztermében az a nagyszámú hallgatóság, amely a termet zsufo-lásig megtöltötte. A nagy érdeklődés egészen ter-mészetes, mert hiszen a műsoron dal, mese, tánc, ének és színdarab volt s az előadók a gyakorló elemi iskolák első osztályos apróságától a tanítónő-képző-intézet V. o. növendékéig felfele a kedvesség-nek, üdeségnek, hájnak hosszú sorozatát képvisel-ték. Az intézet növendékei és az előadás rendezői a legjobbat s a legszebbet adták művészi formá-ban. Minden egyes szereplő megérdemelné, hogy megdicsérjük, de ki tudná egyenként méltatni a éro og szereplőit, az élőkép alakítóit, a mesélőket, sneklőket, táncoló tündéreket, kis huszárokat, János vitéz, Iluska, a múlt, a jelen s jövő megszemélye-pítőit, a magyar tánc ügyes lejtőit, „A kedves atya-fiak” szereplőit és az énekkar precíz számát? Nem lehet azonban mégsem hallgatással mellőzni azokat, akik több számban és minden tekintetben meg-állták helyüket, mint amilyenek Belák Mária, Dapsy Viola, Papp Juditka, Szele Tibor, Jóna István,

Gergey Ilona, Valády Erzsébet és Janó Ilona. Az egész előadást csütörtökön délután 5 órai kezdettel megismételték hasonló sikerrel.

Kedves adomány a Kálvineumnak. Vámos György és neje Tóth Emília, Tóth József körös-ladányi lelkészársunk leánya, március hó 29-én történt házasságkötésük alkalmából egy félmillió koronát adtak a Leány-Kálvineum javára. Imhol szerető leikek az ilyen alkalmat is megragadják a könnyek letörlésére. Legyen rajtok az Úr áldása!

A pápai egyházmegye lelkészei február 19-én tartott értekezletükön a Kálvineumra adakozást illetően öt csoportba osztották be magukat, úgy, hogy az elsőbe tartozók 60, másodikok 50, a harmadikosok 40, a negyedikesek 30, az ötödikbe tartozók 20 aranykoronát fizessenek, míg az anya-egyházak öt éven át évi 10, a leányegyházak pedig évi 5 aranykoronát adjanak.

A debreceni városi iparos tanonciskolában Kustár Dániel hitoktató fiú és leány tanítványai önkéntes elhatározással egy hét alatt egymillió koronát gyűjtöttek a Leánykálvineum javára, köz-tük Balogh Erzsébet III. o. növendék felszabadulása öröme első heti összes keresményét (90,000 K) e szent célra adta.

Nyíregyháza a Leánykálvineumért. Debrecen város nagyjelentőségű példaadása hamarosan meg-hozta a maga remélt hatását. A napokban foglal-kozott Nyíregyháza város képviselőtestülete a Leány-kálvineum elnökségének beadványával, melyben ez a Nyíregyházán megnyitandó lelkészi árvaház és református polgári leányiskola céljaira tekintélye-sebb támogatást kér. Az ügyet a tanács és szak-osztályok előkészítése alapján a város polgár-mesterének dr. Bencs Kálmannak meleg ajánlásával vette tárgyalás alá a képviselőtestület s egyértelmű határozattal téglában és készpénzben 120 millió koronát szavazott meg. Ez az összeg oly nagy mértékben segíti elő a cél megvalósulását, hogy az intézet felállítása és polgári leányiskolával ki-bővítése ma már biztosítottnak t. kinthető, mert habar a teljes kiépítéshez szükséges összeg még nincs is együtt, a még hiányzó részt a további adakozásokból minden bizonyosság szerint remél-hető.

Nagyobb amerikai segély — kilátásban. Az európai protestáns egyházakat segélyező központi bizottság magyarországi osztálya gróf Degenfeld József, a református egyetemes konvent elnöke elnöklété mellett, március 23-án délelőtt Budapesten, a református konventi épületben ülést tartott, hogy Keller Adolf zürichi lelkész, az európai köz-pont főtitkárának előadását meghallgassa és egyszer-smind a magyar részről felmerülő óhajokat, kíván-ságokat és kéréseket tolmácsolja. A megbeszélésen ott voltak a magyarországi protestánsok (reformá-tu-ok, evangélikusok, unitáriusok, methodisták, bap-tisták) képviselői. Keller Adolf bejelentette, hogy kilátás van reá, miszerint az amerikai Rockefeller-alapból nagyobb összeg jut a magyar protestáns egyházak és felekezetek részére. Az értekezlet megállapodott abban, hogy felekezeti arányszám

szerint osztják el a pénzt; hogy fontosnak tartják theologusok és theologiai professzorok külföldi tanulmányútjának elősegítését, könyvtárak és tudományos folyóiratok támogatását. Franciaország protestánsai 10 millió frankot kaptak ezen az úton, mi azonban sokkal csekélyebb összegre számítottunk. A főtitkár a meghallgatott kívánságoknak megfelelően fog a magyarországi helyzetről jelentést tenni Amerikában. (K. Sz.)

Új doktor. Zolnay Imrét, a vésztői egyház hitoktatóját, kollégiumunk egykori szorgalmas hallgatóját, március hó 27-én avatták fel az államtudományok tudorává. Gratulálunk.

Hermann misszionárius előadásai. A baseli misszió bécsi képviselője, ki ezidőszent az Indiában tartózkodó, nálunk is ismert Anstein lelkész, missziói titkárt helyettesíti, f. év május 21-től június elejéig hazánk református gyülekezeteiben szándékozik missziói előadásokat tartani, lehetőleg vetített képekkel. Utiprogramjának elkészíthetése végett kérem azokat a lelkész testvéreket, kik óhajtik Hermann úr megjelenését gyülekezetükben, szíveskedjenek alúírottat mielőbb értesíteni arról, hogy *mely napon kéri ezt, milyen helyiség áll rendelkezésére s van-e, ki a német nyelvű előadást tolmácsolja?* Ahol villany világítás nincs, ott a képvetítésről aligha lehet szó. Egyeztetetés végett kerünk két időpontot is megjelölni s mivel csak pár vasárnap esik közben, lehetőleg köznap kon. Mivel Hermann úr kísérője s szükség esetén tolmácsa a vasárnapi iskolai munkának is egyik vezető embere, a missziói előadás napján készséggel szolgál a gyülekezeteknek a vasárnapi iskola ügyében is. A meghívás a gyülekezetre semmiféle költiséget nem ró. Nagy István református belmissziói lelkész, Debrecen Diakonissza intézet.

Mérken március 14. és 15. napján nagy sikerrel adták elő Csibe Károlynak a „A bíró leányai“ c. színművét az Ifjúági Egyesület tagjai, akik Ignéczy Sándorné buzgó és lelkes vezetése alatt egész télen át minden második este hasznos összejöveteleket tartottak. A színdarab előtt Ignéczy Sándor mérki lelképásztor mondott tartalmas szép beszédet. Tizennegyediken este az intelligencia adózott elismeréssel a lelkészpár áldozatos nevére és hitelesítő munkájáért, amit várósággal csakis így: hálával és szeretettel lehet megköszönni.

Lelkészbelktatás. A vajai gyülekezet új lelképásztorát, Bencze János volt honvéd theologust március hó 8-án iktatta be ünnepeyesen Bokros Elek rohodi lelképásztor, egyházmegyei főjegyző. A belktatáson örvendező lelekkel vett részt az egész falu lakossága, melynek örömeben osztott Dr. Erdőhegyi Lajos nemzetgyűlési képviselő és Kubinyi Zoltán főszolgabíró is.

Értelemzavaró sajtóhiba. Multkori számunk 101. lapján a második hasáb 19. sorába értelemzavaró sajtóhiba csúszott be: „nemesak“ helyett „nem“ olvasandó. A mondat tehát így lesz: „nem a dallamot írták a Luther szövegére, hanem Luther írta *Miután*nkja szövegét a már készen levő hatalmas dallamra.“

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban legjobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tábori püspök.
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és legkönnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra előkészítő káté.

Alapára K —50. Mai szorzószám 7000.
Bolti ára tehát K 3500—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K —20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amíg a
második tízezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny
árengedmény a kladónál

„*Méliusz*“
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.